

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

 Edu
Tegu | ETTEVÕTLUSÖPPE
PROGRAMM

Uudiskiri

OKTOOBER 2016

4

Ettevõtlusõppe programmi neljas uudiskiri toob uudiseid toimunust ja jagab kasulikke kogemusi.

Uudiskirja intervjuu on Hollandi Wageningeni ülikooli ettevõtluse õppejõuga – Thomas Lans julgustab õpetajaid ja õppejõude rohkem proovima ja katsetama, olema ettevõtlusõppes kaasõppija. Vahva on Pille Granovski lugu sellest, milliste esmapilgul keerukana näivate praktiliste ülesannetega tulevad toime Konguta kooli ettevõtlikud lapsed.

Programm muutub üha enam nähtavaks ka väljaspool põhipartnerite ringi. Programmi logo, uus koduleht ja reklaamplakatid püüavad pilku. Mida rohkem programm välja paistab, seda enam on võimalusi levitada ettevõtlikku mõtteviisi kogu ühiskonnas.

Juba on valminud esimene uuring programmi kohta, uudiskirjas on selle lühikokkuvõte. Sügisest taas käima läinud eelinkubatsiooni programmi nimi on nüüd STARTER.

Marge Täks jagab Ameerikas toimunud suvekoolist kaasa võetud häid mõtteid siinse ettevõtlusõppe tarvis. Uudiskirja lõpus on pakutud kaheksa nippi, kuidas kasutada oma aega ja energiavarusid tõhusamalt ning olla ettevõtlikum.

Lahket lugemist soovides
ettevõtlusõppe programmi 4. uudiskirja toimetaja
LEENI UBA

SISUKORD

- 2 | Ettevõtlus on õpiprotsess. Intervjuu Thomas Lansiga
- 3 | Programmi logo ja sõnumid
- 6 | Tõmbame koos Eesti liikuma! Aga kuidas? – *Liina Pissarev*
- 8 | Ettevõtlusõppe koolituskava
- 9 | Õpilaste ettevõtlikkust tuleb märgata ja tunnustada – *Pille Granovski*
- 12 | Kuidas arendada ettevõtlikkust – *Karmo Kurvits*
- 13 | Ettevõtjate nõuanded on eelinkubatsiooni programmis kõrges hinnas –
Margit Parte, Kadri Paes
- 15 | Mis toimub eelinkubatsiooni programmis STARTER?
- 18 | Mida kasulikke oli kaasa võtta Ameerika reisilt? – *Marge Täks*
- 20 | Ettevõtlusõppes teadlaste ja praktikute pilguga – *Tiit Elenurm*
- 21 | 8 nippi, kuidas olla efektiivsem õppija ja töötaja – *Angela Ader*
- 24 | Üliõpilaste äriidee võitis rahvusvahelise võistluse
- 25 | Kontaktid

ETTEVÕTLUS ON ÕPIPROTSESS

Intervjuu THOMAS LANSiga. Küsisid Marge Täks ja Leeni Uba

Tartu Ülikooli külastas Hollandi Wageningeni ülikooli sotsiaalteaduskonna dotsent Thomas Lans, kes õpetab Wageningeni ülikoolis ettevõtlust. Ta oli lahkelt nõus vastama ettevõtlusõppe programmi uudiskirja küsimustele. Tema vastustes on mõndagi sellist, mida kõrva taha panna ja järele proovida.

► Miks tuleks õppida ettevõtlust?

Ettevõtlus tähendab rohkemat kui ettevõtte loomine, see tähendab kontrolli saamist oma elu üle, initsiatiivi võtmist, riskide haldamist, väärtus(t)e lisamist nii majanduslikult, aga ka sotsiaalselt ja keskkonna alal. Selline ettevõtluse mõiste on tugev vastus paljudele tänapäevastele väljakutsetele, mida kohtame ühiskonnas, moodsa karjääri mõistes, aga samuti laiemalt jätkusuutlikkust silmas pidades.

► Mida peaksid õpetajad ja õppejõud teadma ettevõtlusest ja miks peaksid nad end ettevõtluse alal täiendama, et õpetada õpilasi ja üliõpilasi ning toetada ettevõtlikku mõtteviisi?

Minu arvates on kõige tähtsam teada, et ettevõtlus ei ole mingi asi või seisund, see on õpiprotsess, mis koosneb eri arengujärgudest erisuguste väljakutsetega igas arengujärgus. Ettevõtlusõpetajaks saamisel on tähtis mõista, millised õpieesmärgid, vahendid ja toetus on olulised igas arenguastmes. Teiseks, ära karda õpetajana võtta riske ja seega praktiseerida seda, mida jutlustad (s.t tee praktiliselt läbi neid asju, millest õpilastele räägid). Ainus viis sammuda edasi on olla kaasõppija selles protsessis ja katsetada koos oma õpilaste ja tudengitega.

► Millise Wageningeni ülikooli ettevõtlusõppega seotud algatuse üle olete uhke? Või mida peate õnnestunuks?

Olen uhke ettevõtluse magistriõppe spetsialiseerumise mooduli üle, mis võimaldab kõigil Wageningeni magistriüliõpilastel lisada oma õppekavva ettevõtluse elemente. Sellel moodulil on elemendid, et õppida ettevõtlusest (*about*), ettevõtluseks (*for*) ja ettevõtluse kaudu (*through entrepreneurship*) ja see moodul on arendanud välja väga heal ettevõtlusteemalisel põhimõttel: „linnuke pihus” ehk tegele sellega, mis sul olemas on.

► **Millised on Teie ettepanekud meie ettevõtlusõppe programmi arendajatele?**
Millist nõu tahaksite meile anda?

Hakake pihta! Alustage väikeste sammudega ja liikuge edasi järk-järgult, et näha, mis töötab ja mis mitte. Teiseks: inimesed, inimesed, inimesed. Pange oma energia õigetes inimestesse, kes naudivad ettevõtlikul viisil töötamist (ja võib-olla ka elamist) ja on valmis selle nimel rohkem pingutama.

► **Kas soovite veel midagi lisada või rõhutada?**

Mulle tundub, et teie töö sellise ettevõtlusõppe progressioonimudeli arendamisel, kus on ühendatud eri haridustasemed ja institutsioonid, on äärmiselt tähtis. Ärge aga seejuures unustage teha selle protsessi pehmeid tulemusi tegelikkuses kasutatavaks, käegakatsutavaks (nagu näiteks võrgustiku loomine, kogemuste vahetamine jms), kuna need võivad osutuda aina enam ja enam tähtsamaks kui numbrid.

PROGRAMMI SÕNUMID JA LOGO

MEIE VISIOON

Iga Eesti inimene mõistab, et endas ettevõtlikkuse arendamine ning ettevõtlusalaste teadmiste, oskuste ja kogemuste omandamine annavad vabamad käed oma karjääri kujundamisel, olenemata sellest, kas on soov olla ettevõtlik töötaja, ettevõtja või lihtsalt tegus kodanik.

PROGRAMMI VÄÄRTUSED

Koostöö – on kogu programmi läbiv märksõna. Eesmärkide saavutamiseks teevad koostööd õpetajad, õpilased ja tudengid, ettevõtjad, riik, haridus- ja kodanikeorganisatsioonid, koostööle on kutsutud kõik ühiskonnaliikmed.

Ettevõtlikkus – ettevõtlus vajab ettevõtlikke inimesi. Noori kujundavad ettevõtlikuks ettevõtlikud õpetajad ja ettevõtjad. Ettevõtlikkus on hoiak, mida iseloomustab loov ja uuenduslik mõtlemine, saavutusvajadus, arukas tegutsemine ja juhtimine. See eeldab loomingulisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust.

Teadmised, oskused, kogemused – elukestev õpe ning teadmiste, oskuste ja kogemuste omandamine on olulised kõigile. Programmis õpetajad-õppejõud täiendavad end ettevõtlikkus- ja ettevõtlusõppe alal ning annavad noortele uusi teadmisi ja oskusi tegevuspõhises õppes. Ettevõtjad ja mentorid jagavad oma kogemusi ja saavad koolitusi, kuidas noori tõhusamalt

juhendada. Tugisüsteemide meeskonnad õpivad ka ise, korraldavad programmi tegevusi, loovad võrgustikke ja toetavad osalisi. Ettevõtlikud noored omandavad häid teadmisi, oskusi ja kogemusi päriselu probleeme lahendades ning aitavad levitada ettevõtlikku mõtteviisi kogu ühiskonnas.

Innovatsioon – programm valmistab ette ettevõtlusõppe innovatsiooni Eestis ja toetab ettevõtliku hoiaku kujundamist, innovatsiooni õppetöös, et kogu õpe muutuks tulemuslikumaks ja huvitavamaks, kaasab huvirühmi, tutvustab uuenenud lähenemisi ettevõtlikkusele, ettevõtlusele ja ettevõtlusharidusele ning julgustab neid omaks võtma.

Võrdne vastutus – vastutus programmi elluviimise eest jaguneb kõigi programmi sihtrühmade vahel. Poliitikud ja koolijuhid hoolitsevad toimiva õpikeskkonna eest; õpetajad vastutavad selle eest, et õpilastele antakse parimal moel parimaid teadmisi ja oskusi, iga õpilane vastutab õppides ja harjutades oma tuleviku eest ise. Kui õpilane on ettevõtlik, teab oma tugevusi, oskab ja julgeb end teostada, siis on ka tema tulevik põnev ja edukas.

LOGO

Programmi väärtusi kajastab ka meie logo. Logo kujundas programmile Osaühing Alfa-Omega Communications. Programmi logo kasutatakse koos Euroopa Liidu kaksiklogoga. Logo kasutamiseks pöörduge programmi kommunikatsioonijuhhi (Liina.Pissarev@ut.ee), kontaktisiku või tegevussuuna juhi poole.

Ampersand – & – on logogramm, mis eesti keeles tõlgitakse sidesõnaks „ja”, mis on omakorda väga positiivse kõlaga, sarnane sõnale „jah”, jaatusele. Positiivsus ning jah-sõna on omased ka ettevõtlikkusele. Meie logo ampersand kujunes tähepaarist **e** ja **t**. Sellest tähepaarist on tuletatud programmi moto, mida võib lugeda „**Edu tegu**” või „**Edu ja tegu**”, aga ka „Edukas tegu”, „Edu tuleb tegudest”, „Edu põhineb tegevusel” jms.

Eesti keeles on sõna „edu” tulenenud soomeugri keeltes levinud sõnast *esi* (edasimine, menu, kordaminek, soome k *etu*). Sõnal „edu” on lisaks tähendusele „positiivne, edukas” ka tähendus hariduse vallas – see on mitmete haridusasutuste domeeni osa. Lühend tuleb ladinakeelsetest sõnadest *educō*, (kasvatama, toitma, midagi juhtima, püstitama), *edocēo* (põhjalikku õpetust andma, õpetama) ja *educatio* (kasvatus), millest on tulnud inglise keelde sõna *education* (kasvatus, õpetus, haridus). Seega on sõnatüvi *edu* ajalooliselt paljudes keeltes olnud tugevalt seotud hariduse ja kasvatusel ning edasipürgimisega, mis on ka ettevõtlusprogrammi olulisemad väärtused.

Tegu on inimese teadlik käitumine, mis kandub üle väliskeskkonda. See tähendab, et millegi teokssaamiseks peab seda tahtma, peab midagi ette võtma. Loomulikult peab oma tegude eest ka vastutama. Samas vaid tegudega jõuab eduni ning isegi vigu tehes ja oma vigadest õppides ning vastutust võttes võime jõuda innovatiivsete lahendusteni.

Põhivärvid / Main colors

CMYK: C65 M0 Y55 K0
RGB: 30/220/155
HEX: 1edc9b
Pantone 3395

CMYK: C73 M67 Y59 K77
RGB: 35/35/35
HEX: 232323
Pantone 426

CMYK: C80 M80 Y0 K0
RGB: 110/50/210
HEX: 6e32d2
Pantone 266

CMYK: C5 M4 Y4 K0
RGB: 245/245/245
HEX: f5f5f5
Pantone 427

Lisavärvid / Extra colors

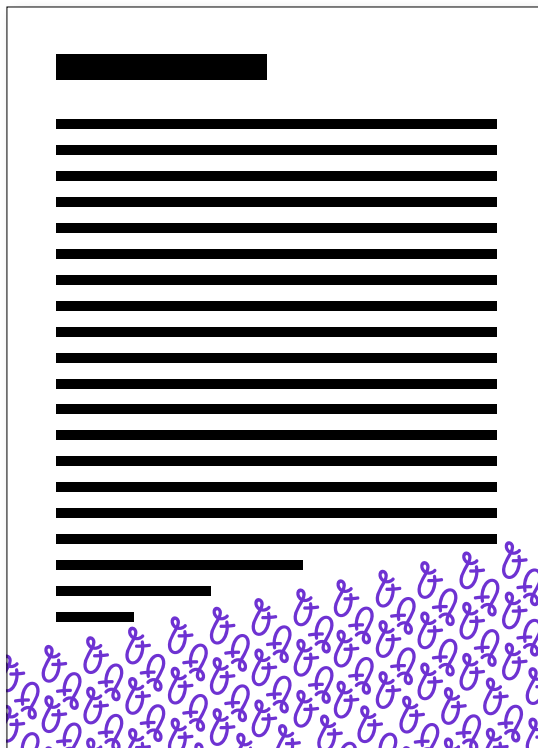
CMYK: C15 M15 Y90 K0
RGB: 230/200/30
HEX: e6c81e
Pantone 605

CMYK: C3 M99 Y27 K0
RGB: 231/20/113
HEX: e71471
Pantone 213 C

CMYK: C70 M15 Y0 K0
RGB: 40/170/225
HEX: 28aae1
Pantone 638

TÕMBAME KOOS EESTI LIIKUMA! AGA KUIDAS?

LIINA PISSAREV, ettevõtlusõppe programmi kommunikatsioonijuht, Tartu Ülikool

Ettevõtlusõppe programmi teavituskampaania läks käima! Eestit tõmbavad üheskoos liikuma tuntud ettevõtjad, koolijuhid, õpetajad ja õppurid.

Tõmbame koos Eesti liikuma! Sellist reklaamlauset on Uudiskirja ilmumise ajaks ilmselt raadiost kuulnud või internetis-ajalehes silmanud enamik lugejaist.

Värvikuse ja ühistõmbamise motiiviga püüame programmi sõnumit ja eesmärki edasi anda võimalikult laiahaardeliselt. Septembri lõpus avalöögi saanud ettevõtlusõppe programmi teavituskampaania eesmärgiks on teadvustada Eesti avalikkusele programmi olemasolu ja eesmärki ning tutvustada kodulehte, kust põhjalikumalt infot hankida. Kampaanias palusime osalema kõigi programmi sihtgruppide esindajad ning nimekiri on muljetavaldav. Kuu aega kestava kampaania jooksul kutsuvad nii koolijuhte, õppureid kui ka ettevõtjaid, õpetajatest-õppejõududest rääkimata ettevõtlusõppe programmis kaasa lööma ja Eestit liikuma tõmbama ettevõtlikud isoonid, kes on ise ettevõtjad või ettevõtlikkuse arendamisse panustanud:

Liina Pissarev, programmi kommunikatsioonijuht

- **Rainer Nõlvak** – Baltimaade 1990ndate suurima IT-firma Microlink asutaja, Eestimaa Looduse Fond juhatuse liige, „Teeme ära” aktsiooni eestvedaja.
- **Tiit Niilo** – talupidaja, mahetoitu tootva Nopri Talumeierei peremees
- **Maire Milder** – Baltika Grupi brändingu ja jaekontseptsioonide arendusdirektor
- **Kari Maripuu** – õpilasfirma tegemise kogemusega ettevõtja, Junior Achievement Eesti Aasta Mentor 2015, juhendanud väga tugevaid õpilas- ja minifirmasid
- **Karmo Kurvits** – Võru Gümnaasiumi direktor; Võru riigigümnaasiumi ülesehitaja; üks Eesti parimaid õpilasfirmade juhendajaid, Aasta Ettevõtlusõpetaja 2013
- **Krista Savitsch** – Tabasalu Gümnaasiumi ettevõtlusõpetaja, EBSi Gümnaasiumi õpilasfirmade juhendaja, Junior Achievement Eesti Aasta Ettevõtlusõpetaja 2015
- **Uku Lilleväli** – sotsiaalteaduste bakalaureus, üliõpilasena firma Diversitas asutajaid, ettevõtja, ettevõtlusaõppe koolitaja
- **Benedikte Petrutis** – abiturient, õpilasfirmast välja kasvanud Jätsu OÜ looja
- **Alissa Vassilkova** – ettevõtja, turundusjuht Alfred & Partners OÜ, Alfstyle Audio OÜ

Teavituskampaania moto on „Tõmbame koos Eesti liikuma!”, sest just koos tegemine on ettevõtliku hoiaku ja ettevõtlusõppe arendamise edu võti. Sellest tulenes ka kampaania visuaal – erinevad inimesed tõmbavad koos kujuteldavat Eestit liikuma.

Esimene tõmme viib huvilised ettevõtlusõppe kodulehele www.ettevotlusope.ee – tutvuma, mida programm pakub ja kuidas ise sinna panustada ning kus registreeruda kohe huvipakkuvatele koolitustele.

Kampaania koostööpartneriks on loovagentuur Creatum.

TÕMBAME KOOS EESTI LIIKUMA

Ettevõtlusõppe programm on loodud selleks, et kujundada Eesti noortes ettevõtlikku hoiakut. Vaata juba täna ettevotlusope.ee ja veendu, et ettevõtlik mõtteviis viib elus edasi. Tõmbame koos – et Eesti liiguks edasi.

Edu Tegu | ETTEVÕTLUSÕPPE PROGRAMM

Haridus- ja Teadusministeerium

European Union
Euroopa Liit
European Commission

Eesti
Kultuurivõimekus

“Ole rohkem, tee rohkem! Nii jõuad elus edasi. Ettevõtlikkus on ellusuhtumise küsimus, seega ava ettevõtlusõpe.ee ja alusta mõtteviisi muutmist kohe praegu.

Uku Lilleväli
üliõpilane,
Diversitas OU asutaja,
ettevõtluskoolitaja

TÕMBAME KOOS EESTI LIIKUMA

Vaata ettevotlusope.ee juba täna.
Tõmbame koos – et Eesti liiguks edasi.

Edu Tegu | ETTEVÕTLUSÕPPE PROGRAMM

Haridus- ja Teadusministeerium

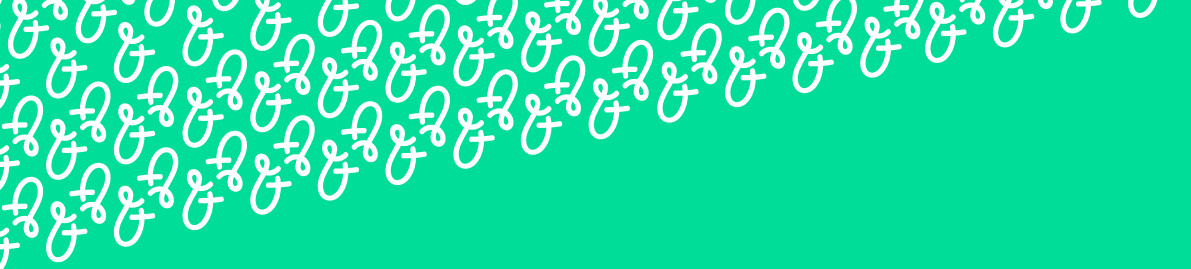
European Union
Euroopa Liit
European Commission

Eesti
Kultuurivõimekus

“Ettevõtliku hoiaku kujundamine ei peaks toimuma vaid valikainena ettevõtlusõppe tundides. Süvene ka Sina ettevõtlusõppe programmi ja vaata, kui palju ettevõtlik ellusuhtumine Sind ja Sinu õpilasi elus edasi aitab.

Krista Savitsch
Tabasalu Ühisgümnaasiumi ettevõtlusõpetaja
ja õpilasfirmade juhendaja ning
EDS gümnaasiumi õpetaja,
aasta ettevõtlusõpetaja 2015

ETTEVÕTLUSÕPPE KOOLITUSKAVA

- ▶ Ära lase häid koolituspakkumisi mööda! Püsi programmi infoväljas kodulehte **ettevõtlusõpe.ee** külastades või Facebookis Ettevõtlusõppe programmi lehel laikides.
- ▶ Uuel õppeaastal pakub programmi koolituskava ettevõtjatele mentorluse algkursust ja täienduskoolitusi nii pedagoogika, andragoogika kui ka meeskondade juhendamise vallas.
- ▶ Huvitavaid ja kasulikke koolitusi leiavad samuti kõigi haridustasemetel ettevõtlusõpetajad ja tugipersonal.
- ▶ Vaata **koolituskava** meie programmi kodulehelt. Koolitusele registreerumiseks klõpsa koolituse nimetusel.

NB! Kõik pakutavad koolitused on **TASUTA!**

ÕPILASTE ETTEVÕTLIKKUST TULEB MÄRGATA JA TUNNUSTADA

*PILLE GRANOVSKI, Konguta kooli 6.klassi õpetaja,
ettevõtlusõppe ja maailmahariduse koordinaator*

Benjamin Franklin on öelnud: „*Tell me and I forget, teach me and I may remember, involve me and I learn.*” („Räägi mulle ja ma unustan, näita mulle ja jätan meelde, kaasa mind ja ma mõistan.”).

Ettevõtlusõppel on minu arvates palju laiem tähendus kui esmapilgul hoomata võiks. Olen üsna tihti kokku puutunud arusaamaga, et ettevõtlusõppe ainus eesmärk on õpetada lastele rahatarkust ning arvepidamist. Ettevõtluse huviringis osalevate õpilaste vanemateltki on tulnud tagasisidet, et miks tegeletakse tunnis fantaseerimise, jutustamise ja mängimisega, sest peaks õpetama hoopiski rahaga ümberkäimist.

Olen nõus, et rahatarkus on väga oluline, kuid hariduse kontekstis on ettevõtlusõppel palju sügavam ning laiem eesmärk. Õpilastes tuleb arendada ettevõtlikkust, loomingulisust, algatusvõimet, julgust, probleemide lahendamise oskust. Eesmärgiks on suurendada ühiskonnas ettevõtlike inimeste hulka ning tagada selliste isikuomaduste ja hoiakute kujundamine, mis aitavad kiiresti muutuvast maailmast hakkama saada, ning selle kõrval arendada ettevõtlusalaseid teadmisi ja oskusi.

Õpilaste loovuse ja kriitilise mõtlemise edendamiseks tuleb lahendada probleemülesandeid, eriti selliseid, mis on seotud päriseluga. Ettevõtlusõppes on hea võimalus arendada õpilastes oskust probleeme märgata ning tajuda neis peituvaid võimalusi. Õpilaste elu ei pea olema mugav, sest just ebamugavus ning kitsikus sunnivad mõtlema ning lahendusi, ka ootamatuid, leidma. Õpilastel peab olema võimalus eksida ning vigu teha. Õpilasi tuleb innustada mõtlema „raamidest välja”.

Igast lapsest ei saa ettevõtjat, kuid tuleb püüelda selles suunas, et iga laps mõtleks ettevõtlikult, oleks enesekindel, majanduslikult mõtleb ning algatusvõimeline.

Üheks põnevamaks tegevuseks ettevõtlusõppe raames on minu õpilased hääletanud poe mängimise. Me teeme seda tihti ning väga erinevate klassidega. Minu arust on see fundamentaalne tegevus. Sellega saab õppida valikute tegemist, arendada majanduslikku mõtlemist, harjutada arvestavat ning viisakat käitumist, abi palumist, erinevates olukordades hakkama saamist, koostööd. Lisaks saab käsitleda reklaami mõju inimeste elule, juhtida tähelepanu globaalsetele probleemidele maailmas jne.

Poes käitumist ning hakkama saamist peegeldas hästi meie kooli projekt „Söönuks 1 euroga”, mille raames sõitsime Lõunakeskuse Maksimarketisse. Seal pidid õpilased ühe euro eest komplekteerima omale tervisliku lõunasöögi (ostma joogi, midagi soolast ning midagi magustoiduks). Projekt õpetas, et lastel on väga raske loobuda oma harjumuspärastest ja eelistatud toodetest, lisaks oli keeruline suhelda võõraste inimestega, sest ei julgetud abi paluda. Raskusi oli koostöös kaastlastega ning ka kaalukaubaga, raskusi oli arvlemisel ja toidu tervislikkuse üle otsustamisel. Samas aga hindasid lapsed seda projekti äärmiselt kõrgelt, sest pidasid projekti väga õpetlikuks ja kasulikuks. Lapsevanemad arvasid samuti.

Ettevõtlusõpet peaks õpetama koostöös ettevõtjatega ning oma ala spetsialistidega. Oleme oma koolis palju kasutanud „Tagasi kooli” algatuse võimalusi. Kahjuks on meie juurde jõudnud vaid kümme protsenti nendest, keda oleme kutsunud, kuid need, kes on meie küllakutsele vastanud, on tõeliselt inspireerivad inimesed. Ühe „Tagasi kooli” saadikuga õnnestus meil välja töötada projekt, kuidas 5. klassile investeerimist õpetada. Koostöö käigus valmis meie klassile virtuaalne investeerimise mäng: iga laps sai enda kontole 10 000 eurot ning sai ise osta ja müüa aktsiaid. Hinnad muutusid vastavalt börsile.

Alguses tundus see teema nii lastele, lastevanematele kui ka minu kolleegidele ääretult keeruline ning arvati, et sellest ei tule midagi välja, sest õpilased on liiga noored. Kardeti, et idee realiseerumine ei ole jõukohane.

Valmistasime aga väga põhjalikult ette, et teemat ning termineid arusaadavalt õpilastele selgitada, lisaks toimus projekti lõpus tõsine analüüs, kus selgitasime, mida me õppisime, mis läks hästi, mida teisiti teha.

Õpilastele oli sellest kogemusest väga palju kasu, sest nad õppisid eesmärke püstitama, plaane koostama, strateegiaid jälgima ning vastutust võtma. Sellest kogemusest õppisin mina õpetajana, et õpilastele pole vaja alati kõike liigselt lihtsustada. Tuleb rääkida asjadest nii, nagu on ning tagada neile isiklik kogemus teemaga.

Õpetaja ei tohiks õpilaste eest ära teha seda, mida on õpilased võimelised ise tegema!

Meie klassis on kõik klassikorralduslikud asjaajamised klassivanema ülesanded. Ta peab käima koolijuhatajaga kohtumas, vajadusel avaldusi kirjutama ning jälgima kodukorra reeglite täitmist. Meil on koolis mitmeid üritusi, mida peame korraldama. Lasen sellistel puhkudel

õpilastel alati endil ideid genereerida ning mõelda, mida ja kuidas nad teha tahavad. Nii õpivad nad ideid genereerima, neid kaaslastele tutvustama ning ka ellu viima.

Õpilaste kaasamine koolikorraldusse on väga oluline, nende ideed ning lähenemine võivad hämmastada. Näiteks mõtlesime õpilastega, kuidas saaks tunde huvitavamaks muuta. Õpilased leidsid, et õpetajad peaksid hakkama kasutama „Minecrafti” õppevahendina. Mõeldud, tehtud! Mu 5. klassi õpilased löid ise veebilehe ning tegid ise ka õppevideod, kuidas ja miks peaks seda strateegiamängu tundides kasutama!

Õpilaste ettevõtlikkust tuleb märgata ning seda ka tunnustada. Mõnikord ei ole vaja jäigalt ja jõuliselt tunni teemas püsida, vaid otstarbekam on tegelda õpilaste mõtete ning tunnetega. Õpetaja peab olema raamidest vaba ning loominguliselt tähelepanelik ja julgustav. Õpetaja peab märkama!

Õppimisel ja õpetamisel pole piire, seda saab teha kõikjal ja igal ajal. Igast olukorrast on midagi õppida. Õpetaja ülesandeks on see „rosin” üles leida ja ettevõtlusõpe pakub selleks kindlasti väga palju erisuguseid võimalusi.

Puhta maailma eest

Projektipäev „Tagasi kiviaega”
fotode autor: Pille Granovski

KUIDAS ARENDADA ETTEVÕTLIKKUST

Uudiskirja küsimustele vastas Võru gümnaasiumi
direktor ja õpilasfirmade juhendaja
KARMO KURVITS.

► **Kuidas arendada õpilastes loovust ja ettevõtlikkust?**

Loovust ja ettevõtlikkust ei saa minu arvates eraldi vaadata. Mõlema arendamiseks tuleb alustada selgitamisest, MIKS on need olulised ja vajalikud ning MIDA TÄHENDAB olla ettevõtlik. Alles siis saab minna kõige olulisema juurde ehk anda õpilastele lihtsalt VÕIMALUS ettevõtlikkust arendada.

► **Millisel viisil olete Teie neid pädevusi oma õpilastes kujundanud?**

Ma olen püüdnud järjest enam mõelda tegevuste tähendusele ehk MIKS ma midagi teen ja KUIDAS see miski võiks õpilastes ettevõtlikkust arendada. Lisaks eeskujule, püüdele luua igas oma tunnis ja nüüd ka koolis tervikuna õhkkond, kus ettevõtlikkus on normaalne ja „lubatud”, olen võimalikult palju õpilasi suunanud õpilasfirma programmi. Minu hinnangul on tegemist ühe võimsama õppeprogrammiga, mille läbimine näitab õpilastele, MIDA TÄHENDAB olla ettevõtlik ja annab VÕIMALUSE ettevõtlikkust arendada.

► **Kas on ette tulnud raskuskohti ja kuidas olete neist jagu saanud?**

Raskuskohtadena on ette tulnud nt õpilaste passiivsus, vähene loovus ja kitsas mõtlemine. Kui aga hakata täpsemalt uurima, mis nende omaduste taga tegelikult on, siis sageli piisab noorte julgustamisest, positiivsete näidete toomisest ja eeskujust.

ETTEVÖTJATE NÕUANDED ON EELINKUBATSIOONIPROGRAMMIS KÕRGES HINNAS

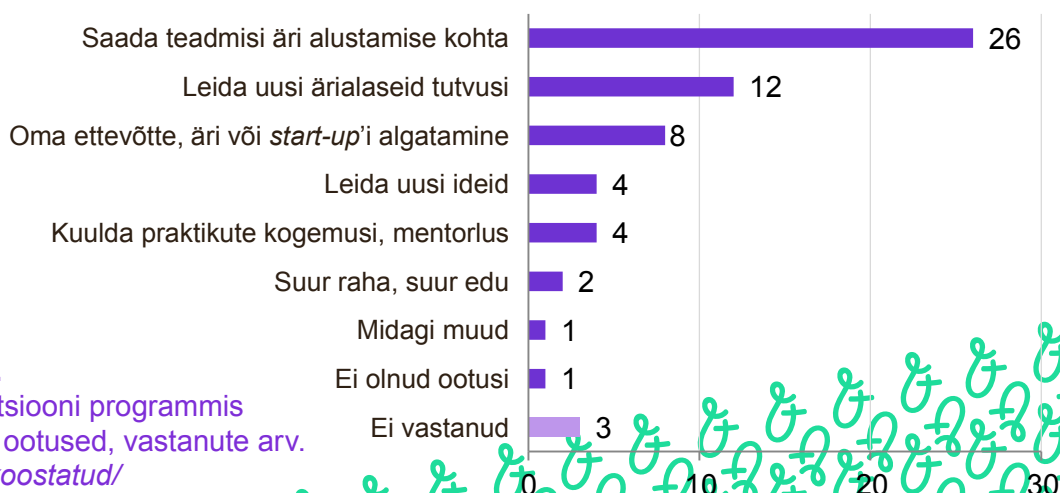
MARGIT PARTEI,
Tatu Ülikooli ettevõtluse õppetooli peaspetsialist
KADRI PAES, Tartu Ülikooli doktorant

Margit Partei ja Kadri Paes analüüsisid 2015/2016 kevadsemestril läbiviidud eelinkubatsiooni tulemuslikkust. Uuringus osalesid eelinkubatsiooni juhtkeskused Tallinna Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool ja Tartu Ülikool. Pilootuuring toob välja esialgsed tulemused, küsitlus on plaanis ka järgmistel semestritel kogu ettevõtlusõppe programmi jooksul.

Eelinkubatsiooni programmist on lähemalt kirjutatud ettevõtlusõppe programmi [kodulehel](#) ja [uudiskirjas 2](#). Eelinkubatsiooniprogrammi [STARTER](#) viiakse läbi kaks korda aastas.

2016. aasta kevadsemestril lõpetas eelinkubatsiooni 61 meeskonda 172 tiimiliikmega seitsmest kõrgkoolist, mitmest kutseõppeasutusest ja gümnaasiumist. Meeskonnaliikmete seas oli ka juba ettevõtlusega alustanud inimesi, palgatöötajaid ning töötuid. Vastanute keskmine vanus oli 25,6 aastat, noorim vastanu oli 18aastane ja vanim 43aastane. Veidi üle poole vastanutest olid naised.

Üldiselt võib öelda, et eelinkubatsioonis osalenute tagasiside on olnud positiivne. Oodati enamasti uusi teadmisi ja ärialaseid kontakte ning programmi sisu vastas osalenute ootustele. Kõige kasulikumaks peeti ettevõtjate nõuandeid ja mentorlust, samuti esitluskoolitust ja uusi kontakte. Kõik osalenud soovitasid programmi oma sõbrale, valdav enamik arvas, et programm aitas nende äriideed hästi edasi arendada ja suur osa vastanutest tundis end rohkem ettevõtlikuna kui enne programmiga alustamist. Vastanud hindasid eelinkubatsioonist saadud ettevõtlusega tegelemiseks vajalikke teadmisi üpris kõrgelt.

Graafik 1.
Eelinkubatsiooni programmis
osalenute ootused, vastanute arv.
/Autorite koostatud/

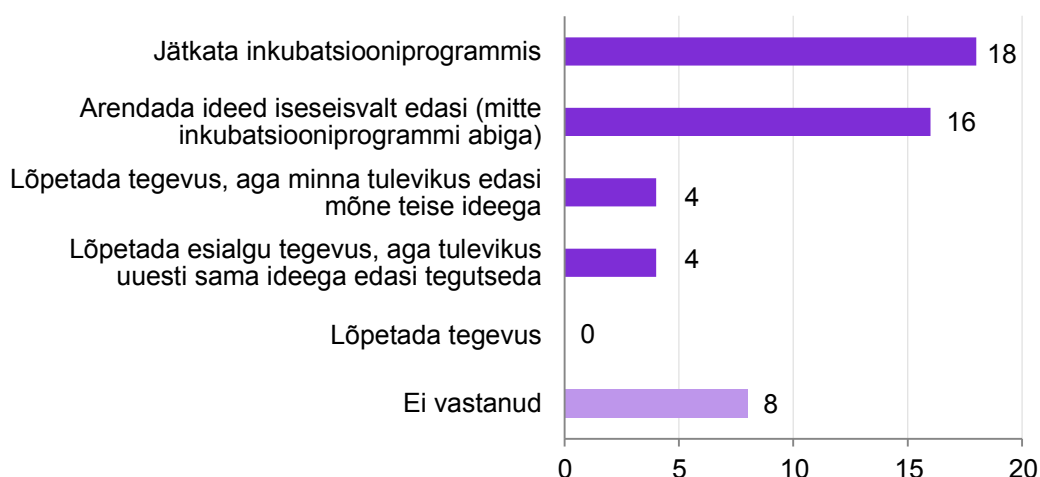
Tabel. Programmist saadud kasulikud kogemused ja programmi puudused osalenute arvates, vastanute arv

KASULIK	
Teiste ettevõtjate nõuanded, mentorlus	12
<i>Pitching</i>	11
Kontaktid	11
Praktilised ülesanded	6
<i>Start Up Speed Dating Night</i>	6
<i>Legal session</i>	4
Willie Tran'i loeng	3
Esinemiskogemus	3
Ei vastanud	2
VÕIKS OLLA TEISITI	
Tehnilised mured (<i>a la</i> pikendusjuhtmed)	2
Hilised toimumisajad	1
Täpsustada eeldusi ja ootusi projektide suhtes	1
Tihedam suhtlus mentoriga	1
Ülesanded liiga lihtsad	1
Ei vastanud	2

Eelinkubatsiooni käigus leidsid osalenud oma meeskondadesse uusi tiimiliikmeid. Meeskonnast lahkumise põhjustena mainiti kõige enam huvi kadumist ja ajapuudust, liituti aga kõige tihedamini just konkreetse äriidee atraktiivsuse tõttu. Meeskonnatöö kogemust hinnati positiivselt ning osalenud kavatsevad suhtlemist jätkata.

Võimalust mentoriga kontakteeruda ja nõu küsida kasutati aktiivselt, initsiatiiv kontakti hoida tuli nii meeskondade endi kui ka mentorite poolt. Lühiajaliste mentorite (kontakti pikkus alla ühe nädala) olemasolu mainiti sagedamini kui pikaajalisi mentoreid. Kaks kolmandikku vastanutest hindas mentorite panust kasulikuks ning sooviks jätkata mentoritega suhtlust ka pärast eelinkubatsiooni lõppu.

Osalenute edasised plaanid jagunevad üldjoontes kaheks. Valdav enamik vastanutest soovib oma äriideed edasi arendada, kas siis inkubatsiooniprogrammi abiga või iseseisvalt. Kui paljud ideearendajatest jõuavad tegutseva ettevõtte ni, jääb juba edaspidise monitooringu uurimisteenaks. Väiksem osa kavatseb hetkel tegutsemise lõpetada, kuid tulevikus sama ideega jätkata või üritab alustada uue ideega. Mitte keegi ei maininud lõplikult tegutsemise lõpetamist.

Graafik 2. Eelinkubatsioonis osalenute edasised plaanid, vastanute arv.
/Autorite koostatud/

Võib järeldada, et eelinkubatsioonis osalenud jäid programmiga rahule, programmi mõju on olnud positiivne ning noorte ettevõtlikku hoiakut toetav.

MIS TOIMUB EELINKUBATSIOONI-PROGRAMMIS STARTER?

Eelinkubatsiooniprogramm sai endale nimeks **STARTER** ja avas oma veebilehe, kus on kirjutatud Starterist lähemalt ning kättesaadaval ka ürituste ajakavad. Programmi veavad kolm juhtivat ülikooli. Tutvustame lühidalt Starteri selle semestri avaüritusi.

Tartu Ülikool - valdkondadevaheliste ideede arendamine

STARTERlab alustas eelinkubatsiooniprogrammiga Tartu Ülikooli Ideelaboris, Võrumaal ja Pärnus. Parimad tiimid pääsevad oma äriideedega lõppvõistlusele sTARUp Day – KALEI-DOSKOOP 9. detsembril Eesti Rahva Muuseumis.

STARTERlab@Võrumaa alustas 21. septembril lahenduste ideede ja meeskonna loomise päevaga Võrus, õigemini Väimelas kompetentsikeskuses TSENER.

Üle 30 Võrumaa üld- ja kutseharidusõppuri asus otsima ja arendama põnevaid ja lahedaid äriideid. Septembrist kuni detsembrini toimuvad praktilised seminarid ja töötoad ning arendatakse uute ürituste, teenuste ja toodete ideid. Saadud teadmisi on noortel võimalik rakendada kohe oma õpilasfirma arendamisel või saada parimatelt praktikute juhendamisel väärtuslikku ja tegelikku kogemust meeskonnatööst, idee arendamisest ja turu testimisest.

Kalev Kaarna juhendab lahedate ideede leidmist

STARTERi kontaktisik Võrumaal on **Kalev Kaarna** kalev@tsenter.ee

Tartu Ülikooli **Ideelabori** üritusele „Ideede raju II” Tartus, Athena keskuses kogunes 22. septembril ligi 200 noort arutlemaks ettevõtluse teemasid maailmakohviku formaadi. 27. septembril jätkus eelinkubatsiooni tegevus uute ideede väljapakkumise ja meeskondade moodustamisega.

STARTERlab@Pärnu – Pärnumaa õpilased ja üliõpilased arendasid 28. septembril oma äriideid ja moodustasid tiime koostöös Tartu Ülikooli Ideelabori ja TÜ Pärnu kolledžiga. STARTERi kontaktisik Pärnus on **Taavi Tamm** taavitamm88@gmail.com

Selleks semestriks on STARTERlab meeskondade registreerumine lõppenud, kuid juba veebruaris alustab uus programm.

Tallinna Ülikool – loomevaldkonna ideede arendamine

*STARTERcreative programmi Tallinna Ülikoolis tutvustavad
KÜLLIKI TAFEL-VIIA ja MAREK MÜHLBERG*

STARTERcreative programmi avaüritus „Loomehäkk” toimus tänavu juba teist korda. 26.–28. augustil aset leidnud sündmusest võttis osa sadakond disainerit, koodikirjutajat, äriarendajat ja loovalade esindajat ühes mentoritega. Esmakordselt on võimalik „Loomehäkil” kasutada ka Eesti Kunstiakadeemia sisearhitektuuri töökodasid, et lisada digitaalsetele lahendustele füüsiline disain. Seekordse loomehäki raames moodustati 13 meeskonda, kes töötasid oma ideede kallal kokku kaks ööd-päeva järjest, et saada valmis esimene prototüüp, mida sündmuse lõpus kohtunike paneelile esitleda.

Teise „Loomehäki” võitjaks tuli meeskond Music Wall Street Birgit Karuse ja Uku Suvistega eesotsas, kes loovad ühisrahastusportaali, kus fännid saavad investeerida oma lemmikartistide kontsertidesse ja plaatidesse ning teenida kasumit. Teise koha tiim MoleQL ehitas

virtuaalreaalsusrakenduse, mis õpetab lastele haaravalt keemilisi protsesse. Kolmanda koha meeskond UkaRun lõi lihtsa rakenduse vana hea uka-uka mängimiseks Pokemon GO stiilis. Publikupreemia läks meeskonnale TOKU, kes ehitas savist ja elektroonikakomponentidest aiamehikese, mis väljastab ilmateateid haikuvormis. TOKU pälvis ka Eesti kunstiakadeemia eripreemiana kirve, mis aitab tiimil avada EKA töökodasid, et toodet edasi arendada.

Sügisel alanud STARTERcreative programmi registreerus enam kui 120 osalejat kõrgkoolidest ja kutsekoolidest. Registreerujate hulgas olid ka mitmed „Loomehäkil” osalenud meeskonnad. Semestri lõpuüritus DemopDay on 6. detsembril. Järgmine „Loomehäkk” toimub juba 2017. aasta jaanuaris ning sellele järgneb STARTERcreative kevadine programm, kuhu on oodatud osalema eri õppetasemete õppurid.

Lähemalt: [STARTERcreative](#), creative@starteridea.ee

Tallinna Tehnikaülikool – tehnoloogiaideede arendamine

Tallinna Tehnikaülikooli innovatsiooni- ja ettevõtluskeskuse Mektory äriideedearendusprogrammile [STARTERtech](#) anti avalöök 26. septembril avaüritusega „Meie oleme tehnoloogia tulevik”. Kõigile ettevõtlushuvilistele mõeldud programmis pakuvad idufirmade asutajad iganädalasi koolitusi ja töötubasid, mentorid ja juhendajad on tehnoloogia-valdkonna parimad eksperdid.

Ligi 200 osalejast moodustasid kolmandiku välistudengid. Kokku oli esindatud 15 õppeasutust – ülikoolid, kutsekoolid, kõrgkoolid ja ka keskkoolid. „Me usume, et just erinevate rahvuste ja kultuuride koostöös sünnivad suured ideed,” ütles TTÜ innovatsiooni ja ettevõtlussuhete prorektor **Tea Varrak**.

Mõned näited avaüritusel meeskonnatööna arendatud ideedest:

- ▶ droonide transponderiteenus,
- ▶ vanade kaubandushoonete tuunimine kogukonna-aedadeks-rohelaboriteks,
- ▶ seenedroon,
- ▶ GSMil põhinev seade, mis kogub andmeid teie sõidustiili kohta, usaldusväärsemad juhid saavad soodsamad kindlustustingimused.

Mektory *start-up*-programmi juht Anu Oks andis teada, et sel aastal on fookuses kolm suunda: info-, rohe- ja tervisetehnoloogiad. Ta lisas, et tänu erakordselt tugevale partnerite ringile on tänavuse TTÜ Mektory *Start-up* Konkursi auhinnafond üle 35 000 euro: „Auhinnad on alustavatele

iduettevõtetele kindlasti meeltnööda – näiteks õppereisreis idufirmade mekase – Silicon Valleysse, kus on võimalik

tutvuda tulevaste investorite ja partneritega, või tasuta kontoriruum Mektorys üheks aastaks, pääsmed Euroopa Innovatsiooniakadeemia programmi Itaaliasse jpm.”

TTÜ Mektory STARTERtech programm päädib 7. detsembril toimuva seitsmenda TTÜ Mektory *start-up*-konkursiga.

Fotode autor Edmond Mäll

MIDA KASULIKKU OLI KAASA VÕTTA AMEERIKA REISILT?

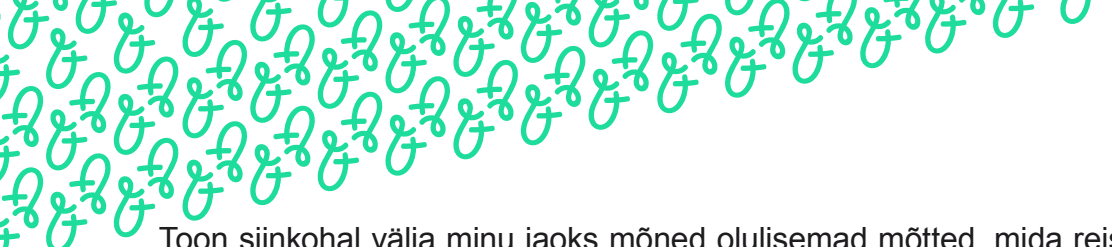
MARGE TÄKS, programmi sisujuht

Külastasin suvel Ameerika Ühendriikides, Bostonis Harvardi Ärikooli (Harvard Business School) ja Massachusettsi Tehnoloogiainstituuti (Massachusetts Institute of Technology, MIT), tutvumaks sealse ettevõtlusõppe ökosüsteemiga.

Suvekooli 14. Euroopa ettevõtluskollokvium 2016 (*European Entrepreneurship Colloquium – EEC*) organiseeris võrgustik Euroopa Ettevõtlusuuringute Foorum (*European Forum for Entrepreneurship Research – EFER*). Bostonis toimunud suvekoolis osales 57 eksperti, ettevõtjat ja haridustöötajat 26 riigist.

Suvekoolis toimusid mitmesugused põnevad töötoad, õppetöö, Harvardi ülikooli, MITi ning ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuste külastused. Kohtusime ettevõtjate ja ettevõtlusprofessoritega, kellega jagasime kogemusi ettevõtlusest ja ettevõtlusõppest. Arendasime meeskondadena oma ettevõtlusõppe projekte, mida kaitsesime ekspertide komisjonile. Suvekoolist kogutud teadmisi ja kogemusi jagan nüüd igal võimalusel oma kolleegidega ja ettevõtlusõppe programmi partneritega.

Toon siinkohal välja minu jaoks mõned olulisemad mõtted, mida reisilt kaasa tõi. Nii Harvardis kui MITis on ettevõtlust toetav ökosüsteem väga hästi välja arendatud. Süsteemi iga väiksem lüli toetab suuremate eesmärkide saavutamist. Välditakse dubleerimisi ja ressursi raiskamist. Ökosüsteem on üles ehitatud põhimõttel „*pay it forward*”. Arvestatakse tudengite ootuste ja vajadustega (need on väga hästi kaardistatud) ning pakutakse konkreetsest vajadusest lähtuvat tuge õigel ajahetkel õigele tudengile või tudengite meeskonnale. Kui tudengid otsustavad oma ideed äriks arendada, siis toetatakse neid igal sammul, alates nõustamisest, arengu seiramisest kuni patentide ja avalikkussuhete loomiseni.

Näiteks, MIT ei soovi patendi registreerimise eest vastutasuks osalust loodavas ettevõttes või tulu patenteeritud toote müügist vms. Eesmärk on toetada oma kasvandikke, ja kui nad on ülikooli lõpetanud, iseseisvad ning edukad, on neil võimalik „panustada” ja aidata omakorda nooremaid MITi kolleege. Samalaadsele *pay-it-forward*-kultuurile on üles ehitatud ka MITi mentorprogramm. Selle tulemusena on ootenimekirjas vähemalt sada potentsiaalset mentorit, kes kõik soovivad nende mentorprogrammis osaleda. Mentorprogramm on üles ehitatud väga suure lisaväärtusega nii tudengitele kui ka ettevõtjatele. Alustavatele ettevõtjatele pakutakse lisaks väga praktilisi *hands-on-leadership*-programme, kus nad saavad oma juhtimis- ja sotsiaalseid oskusi arendada. Seega, USA ülikoolide ettevõtluse ja ettevõtlusõppe ökosüsteemidest on õppida küll. Mentorprogrammidest tasub meie kõrgkoolidel õppida seda enam, et see võrgustik on hea alus kõrgkooli, ettevõtjate ja/või vilistlaste vahelise koostöö tõhustamisele.

Läbivaks mõtteks ja aruteluteemaks kogu suvekooli nädala jooksul oli „*soft is hard*”. See tähendab, et konkreetseid teadmisi ja tehnilisi käegakatsutavaid oskusi on lihtsam õpetada kui näiteks ülekantavaid pädevusi. Just ülekantavate pädevuste õpetamisele pööratakse nii Harvardis kui MITis üha suuremat tähelepanu.

Toon ühe näite. Mulle meeldis väga, kuidas MITis on üles ehitatud tudengiettevõtte programm. See programm tugineb professor Bill Auleti enda väljatöötatud ettevõtlusprotsessi mudelile ning on ellu viidud tihedas koostöös MITi ettevõtluskeskusega. Kel on huvi sellest protsessist enam teada saada, soovitan lugeda Bill Auleti raamatut „*Disciplined Entrepreneurship*” (2015), vaata lähemalt: <http://disciplinedentrepreneurship.com/>

Eelmainitud ainele lisaks pakutakse MITis ettevõtlusstrateegia kursust, arendatakse juhtimisprogrammides tudengite sotsiaalseid ja liidrioskusi, pakutakse kiirenditeenust äriideede elluviimiseks jms. Muljet avaldas see, kuidas kogu programm on kokku pandud ning läbi mõeldud. Sellest on meil kõigil palju õppida.

ETTEVÕTLUSÕPPEST TEADLASTE JA PRAKTIKUTE PILGUGA

TIIT ELENURM, professor, Estonian Business School, ettevõtluse õppetooli juhataja

27. ja 28. juunil 2016 toimus Tallinna Tehnikaülikoolis rahvusvaheline konverents „Ettevõtlus, innovatsioon ja regionaalareng – EIRD 2016”. Konverentsi teemakeskmes oli ettevõtlusõpe. Sessioonil „Eesti ettevõtlushariduse kontseptisooni arendamine”, aga ka mitmel teisel sessioonil oli rida ettekandeid ettevõtlusõppe programmiga seotud teadlastelt ja praktikutelt Eesti ülikoolidest, neid täiendasid väliseadlased oma ettekannete ja sõnavõttudega.

Tallinna Tehnikaülikooli korraldustiim eesotsas professor Urve Venesaarega oli teinud head tööd ja konverents kujunes sisukaks nii majandusteaduskonna hoonest kuulnud ettekannete kui ka kaunis mererannas loodud uute kontaktide tõttu. Ettevõtlusõppe prioriteetide mõtestamiseks andis uusi ideid näiteks Martin Todingu ja teiste TTÜ autorite konverentsiartikkel ettevõtlusõppe mõjust ettevõtja mõtteviisi viiele olulisele komponendile. Gouhar Ali Insbruckist tõstatas enda artiklis ettevõtlusõppe jaoks olulise küsimuse: Kas me uurime väikefirma kasvu seisukohalt olulisi ettevõtjate tunnuseid?

Olen Eesti ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemse arendamine projektis rõhutanud vajadust arvestada erinevate ettevõtlustüüpide õpivajadusi, sest rahvusvahelise ambitsiooniga innovaatilise ettevõtja, vanematelt talu pärinud noore pereettevõtja, tulevase kunstniku, kutsehariduses õpitut füüsilisest isikust ettevõtjana rakendava meistrimehe ja mitmete teiste ettevõtlustüüpide esindajate õpivajadused ning neile sobivad ettevõtlusõppe loogikad on erinevad. Seetõttu olen kurb, et minu ja teiste ettevõtlusõppe programmi raamistiku tööühmas osalenute lühiettekannete sisuliseks aruteluks konverentsi avapäeval just selle programmi sektsioonis nii vähe aega jäi. Ilmselt oli selle sektsiooni teistest sektsioonidest kokkusurumata ajakasutuse üks põhjus, et enamik projektis osalejaid ei olnud konverentsile esitanud täismahulist programmiga seotud artiklit.

Enda täismahus artiklit „Ettevõtlusõppe kui piiriülese ettevõtluse hõlbustaja” sain konverentsi teisel päeval arutada koos Läti ja Leedu kolleegidega, kes tutvustasid piiriüleste projektide ja noorettevõtjate inkubatsiooniteenuste kogemusi. Sektsiooni juhatajana kasutasin loova mõtlemise tehnikat piiriülese ettevõtlusõppe ideede visualiseerimiseks, mis tõi sektsiooni osalejaid juurde ja aitas ettevõtlusõppe raame avardada. See arutelu tugevdas veendumust, et Eesti väikeses avatud majanduses on innovaatilise ettevõtluse arendamiseks paratamatu ettevõtlusõppe ja rahvusvahelise äri õppesuuna senisest parem seostamine.

Loe lähemalt konverentsi [kodulehelt](#)

8 NIPPI, KUIDAS OLLA EFEKTIIVSEM ÕPPIJA JA TÖÖTAJA

ANGELA ADER, Tartu Ülikooli sotsioloogia üliõpilane,
programmi metoodika töösuuuna spetsialist

On hetki, mil sul on lihtsalt liiga palju teha. Sellistel hetkedel võid sa kas võtta hoogu ja kõik asjad ära teha või, nagu paljud teised, tunda ennast ülekoormatuna ja tarduda. Kuidas siiski tõsta oma produktiivsust ja kõigi kohustustega toime tulla?

1. Tähtsad asjad kõigepealt

Tähtsate asjade esikohale seadmist (prioritiseerimist) on vaja selleks, et teeksid vahet tähtsatel ja vähemtähtsatel ülesannetel. Kõige lihtsam on jagada oma ülesannete kohta tehtud märkmed kategooriatesse ning siis omakorda reastada need tähtsuse ja tähtaja alusel. Nii lood endale suure pildi asjadest ja tegevustest, mida sa soovid teha ja saavutada.

Väga oluline on teha enda jaoks selgeks, kas tegemist on olulise või ebaolulise asjaga. Ebaolulised asjad võid lükata tulevikku või nimekirjast sootuks kustutada.

Kui on võimalus mingeid ülesandeid ja tegevusi delegeerida või osta toote või teenuse näol, siis kaalu ka neid variante, nii võid oluliselt aega ja raha kokku hoida. Sorteerimise käigus on soovitatav hoida pea lahtine ja proovida leida erisuguseid lahendusi ja võimalusi ka n-ö kastist väljastpoolt.

Ettevõtja või rööprähkleja?
Pilt: Pixabay

Loe veel: <http://www.lifehack.org/423411/how-to-organize-your-life-by-priority-and-not-urgency>

2. Pane kinni segavad vahelehed

Sa võid arvata, et rööprähklemine ehk *multitasking* on midagi sellist, mis tagab suurema produktiivsuse. Tegelikult on nõnda, et su aju lihtsalt ei saa sellise koormusega hakkama¹. Aju suudab korraga tegelda ainult väheste ülesannetega. Seega kui tegeled korraga kahe asjaga, suureneb hüppeliselt vigade tekkimise hulk.

Seejuures suureneb sinu produktiivsus järsult, kui paned kinni kõik segavad veebilehed, mis oma plinkivate ja helisevate omadustega sinu tähelepanu nõuavad. Pole ühtki põhjust, miks peaksid kogu aeg jälgima või vaatama oma meile. Tee endaga kokkulepe, et vaatad meile näiteks hommikul ja teisenähtul enne töölt ära minemist. Samuti on soovitatav üldse kinni panna kõik helisevad või vilkuvad sõnumid (FB-chat jt).

Kuula lähemalt saatest „Popkulturstid“:

<https://soundcloud.com/user-170763091/4-osa-piirid-piirid-piirid>

¹ <http://business.time.com/2013/04/17/dont-multitask-your-brain-will-thank-you/>

3. Leia endale sobiv planeerimise keskkond

Mõnel inimesel pole planeerimiseks vaja rohkemat kui paberit ja pliiatsit, et oma to-do-list või muud mõtted kirja panna. Keerulisemate projektide ja ülesannete planeerimiseks on välja töötatud mitmeid meetodeid ning digilahendusi. Sa ei pea kohe esimesest päevast alates kasutama perfektset planeerimismeetodit, seda enam, et inimeste vajadused ja harjumused on erinevad. Aja möödudes leiab igaüks ise endale sobiva süsteemi, kuidas oma elu ja tööd planeerida.

Soovitame proovida: Slack, Fleep, Post-it, e-kirjade sildistamine (*scheduling*) jms.

4. Õpi ütlema Ei

Ei ütlemine on keeruline, sest tekitab ühelt poolt tunde, et me solvame sellega kedagi ja teisalt tekib meil endal hirm, et jääme seetõttu millestki ilma².

Mõlemad põhjused saab üldiselt taandada tähtsate asjade (vt p 1) valdkonda. Kui sul on eesmärk ning palju lisategevusi, isegi kui need on harivad, võtavad sult aja ära, siis tuleb midagi ette võtta ja teha otsus, millised üritused-tegevused toovad minu jaoks prioriteetsetes valdkondades kasu ja millised ei too.

Lisaks võib Ei tähendada ka hetkelist arvamust ning ei välista seejuures tulevikus koostööd, kui selleks peaks võimalus tulema. Seega kui sa soovid olla fookustatud ning saavutada oma eesmärke, siis õpi ütlema Ei.

5. Vähenda koosolekute ja kohtumiste hulka

Koosolekud on tihti päevasöödikud. Nad võtavad palju töötamise aega ära ning annavad vähe vajalikku informatsiooni. Ma ei väida, et koosolekuid peaks vältima. Mõnikord on koosolekud väga vajalikud, et tekitada meeskonna tunnet ning arutada või genereerida uusi ideid, kuid administree-rivateks ülesanneteks on koosolekud tihti ebaefektiivsed.

Enne koosoleku kokkukutsumist on mõistlik mõelda, kas need asjad saab edasi anda ka informatiivse e-kirjaga. Kui jah, siis tee seda e-kirjaga! Kui ei, siis tuleb kokku saada, kuid seejuures tuleb austada teiste aega ning olla koosoleku juhtimisel efektiivne, kiire ning hästi struktureeritud. Mõistlik on koosolek nii sisuliselt kui ajaliselt hoolikalt kavandada ja saata inimestele ette koosoleku päevakava.

Seega lihtne reegel sulle planeerimiseks:

- ▶ esiteks saada e-kiri,
- ▶ teisena kasuta telefonikõnet või Skype'i,
- ▶ viimaks plaani ja valmista ette kohtumine.

² <https://www.startupgrind.com/blog/8-productivity-hacks-for-entrepreneurs/>

Dustin Moskovitz, Asana kaasasutaja ja tegevjuht, on näiteks oma meeskonna juhtimisel rakendanud reeglit, et kolmapäeviti koosolekuid ei tehta. See tagab selle, et kolmapäev on inimestel usinaks tööajaks mõeldud.

Tahan veeta selle talvevaheaja hästi kasulikult!!!
Pilt: Nina Nguyen, Flickr

6. Homme teen ...

Üks parimaid eneseregulatsiooni nippe on panna õhtul enne voodisse minekut kirja, mis on sinu järgmise päeva eesmärgid. Millega sa soovid hakkama saada? Ehk sea endale päeva eesmärgid. Nii tööil kui ka koolis juhtub tihti seda, et meeskonnaga koos olles või info pideva pealevoolu tõttu liigume oma plaanidest kõrvale. Päeva eesmärkide seadmine aitab inimestel õhtul saada ülevaate, kas tänane õnnestus ning kui ei õnnestunud siis, miks? Mida peaksin oma töö juures rohkem tähele panema ning mida muutma? Võib-olla on mul üks hästi jutukas kontorikaaslane, kes viib mu pidevalt töövoost (*workflow*) eemale või hoopis kipud liiga palju Facebookis tšillima. Mis iganes see on, siis päeva eesmärkide seadmine ja pärast olukorra analüüsimine aitab oma tulemuslikkusele vastuse saada.

7. Jälgi aega

Teine hea võimalus, kuidas kaardistada oma tulemuslikkust (*productivity*), on oma tegevustele kuluva aja jälgimine. Tänapäeval on väga mitmeid digilahendusi, mis teevad sulle kokkuvõtte sellest, millistel saitidel sa päeval liigud. Võib-olla tuleb välja, et oled 40 protsenti oma tööajast hoopis Facebookis või Postimees.ee lehel. Selline teadmine annab sisendit ja aitab taas muuta oma käitumist produktiivsemaks. Lisaks on mõistlik jälgida, kui palju sul tegelikult ühe projekti kirjutamiseks või kodulehe tegemiseks aega kulub, siis tead järgmine kord sama ülesannet tehes ka ajakuluga arvestada.

8. Väikeste sammudega

Muutuste tegemine on enamasti raske ja mõnikord võib nii enda kui oma aju ärapetmine olla muutuste õnnestumiseks hädavajalik. Just seetõttu on mikromuutused kõige parem meetod püsivate muutuste sisestamiseks nagu näiteks oma produktiivsuse tõstmiseks. Väikeste muutustega tekib harjumus³, mis aitab juba tagada paremat ja endale sobivamat elu. Mis see mikromuutus siis täpselt on? See on sinu igapäevases rutiinis tehtav väga väike muutus, mida saab aina laiendada. Näiteks kui su eesmärgiks on hakata aina varem ärkama, siis võid proovida tavalise äratuskella aega nihutada 5 minutit varasemaks. Paari päeva pärast tundub see juba tavaline ning siis saad uuesti muuta oma äratuskella varasemaks jne jne. Aja möödudes muutub sinu mikromuutus juba tavapärasemaks ning rutiinseks, mistõttu on ta peaaegu muutunudki harjumuseks. Seega alusta ühest sammust ja harjuta endale soovitud harjumused sisse.

3 <http://www.wanderlustworker.com/25-habits-for-improving-the-quality-of-your-life/>

ÜLIÕPILASTE ÄRIIDEE VÕITIS RAHVUSVAHELISE VÕISTLUSE

Kevadel eelinkubatsiooni äriideede võistluse Kaleidoskoop kaks eripreemiat võitnud Tartu Ülikooli noorte teadlaste ja tudengite tiim Gleather (vt uudiskiri 3, lk 12) oli taas mõõtu võtmas. Seekord võideti 30 riigi 78 osalenud idufirma seas Euroopa keskkonnatehnoloogiade äriideede võistluse [Climate LaunchPad 2016](#) Tallinnas toimunud finaali. Želatiinist nahka valmistava Gleatheri tiimi kuuluvad vastset materjaliteaduste doktorikraadi kaitsnud idee autor Kaido Siimon, ettevõtluse- ja tehnoloogia juhtimise magistrand Mari-Ann Meigo ning materjaliteaduste bakalaureuse üliõpilane Märt-Erik Martens ja sama eriala magistrant Mart Salumäe. Võistluseks aitas neil valmistuda ülikooli ettevõtluse nõustaja Aivar Pere. Kopsaka auhinnarahaga kaasneb tiimile koht maailma suurimas keskkonnatehnoloogia kiirendis [Climate-KIC Accelerator](#).

Loe lähemalt

LÄHEMALT PROGRAMMIST:

ettevotlusope.ee

hm.ee/ettevotlusope

facebook.com/ettevotlusope

KONTAKTID:

KRISTI PLOOM - Haridus- ja Teadusministeerium, programmijuht

Kristi.Ploom@hm.ee

MARGE TÄKS - Tartu Ülikool, programmi sisujuht, metoodika
ja õppevara tegevussuuna juht

Marge.Taks@ut.ee

ANNELI LORENZ - Tartu Ülikool, täienduskoolituse tegevussuuna juht

Anneli.Lorenz@ut.ee

KATRIN KIVISILD - SA Innove, ettevõtliku kooli tegevussuuna juht

Katrin.Kivisild@innove.ee

PIRET ARUSAAR - Tartu Ülikool, eelinkubatsiooni tegevussuuna juht

Piret.Arusaar@ut.ee

MERVI RAUDSAAR - Tartu Ülikool, uuringute ja seire tegevussuuna juht

Mervi.Raudsaar@ut.ee

LIINA PISSAREV - Tartu Ülikool, teavituse ja tunnustuse tegevussuuna juht

Liina.Pissarev@ut.ee

INES KERIKMÄE - Tartu Ülikool, programmi finantsjuht

Ines.Kerikmae@ut.ee

